

PREHODNOCOVANIE STRATEGICKEJ SUVERENITY EURÓPSKEJ ÚNIE PO VYPUKNUTÍ KONFLIKTU NA UKRAJINE

REASSESSING THE STRATEGIC SOVEREIGNTY OF THE EUROPEAN UNION AFTER THE OUTBREAK OF THE CONFLICT IN UKRAINE

Radoslav IVANČÍK

ABSTRACT

Russia's annexation of Crimea, massive disinformation campaigns conducted against the European Union as a whole and individual member states brought with the outbreak of the conflict in Ukraine to Europe a new confrontational security order and a worsening of the situation in many areas, not only in the security sector. This situation has, among other things, direct consequences for building European strategic sovereignty. This is also why the author's goal, using relevant methods of scientific research, is to point out in the contribution the necessity of re-evaluating some aspects related to the issue of European strategic sovereignty, primarily in the context of the consequences of Russian aggression against Ukraine.

Keywords: European Union, strategic sovereignty, conflict, security, defence.

ÚVOD

Už viac ako rok trvajúca ruská agresívna vojna proti Ukrajine (a z nej plynúce dopady na európsku bezpečnosť) výrazným spôsobom ovplyvňuje – okrem množstva iných vecí – aj snahu o európsku strategickú suverenitu. Pod vplyvom priamej vojenskej hrozby na vlastných hraniciach však už Európskej únii (ďalej len „EÚ“ alebo „Únia“) v tejto chvíli nejde primárne o to, aby získala väčšiu autonómiu od Spojených štátov amerických (ďalej len „USA“), ale hlavne o to, aby sa stala schopnejšou konať tak, aby mohla brániť svoje členské štáty, chrániť svojich občanov a presadzovať svoje, t. j. európske záujmy v prostredí globálnej politiky, ktorá je dnes ovplyvnená veľkou rivalitou veľmocí (Dupré, 2022).

Napriek tomu, že koniec rusko-ukrajinského konfliktu je zatiaľ v nedohľadne, už dnes je potrebné uvažovať o tom, čo bude s európskou strategickou suverenitou ďalej. Na mnoho otázok je síce dnes ešte veľmi ťažké hľadať odpoveď, avšak po skončení konfliktu sa budú musieť – okrem riešenia množstva iných problémov – nanovo nastoliť aj niektoré kľúčové otázky týkajúce sa spomínanej európskej strategickej suverenity. Napríklad: *Ako ju možno zabezpečiť vojensky? Aké budú priority? Aké inštitucionálne reformy zabezpečia väčšiu akčioschopnosť Únie? Aká by mala v budúcnosti únijná politika rozširovania? alebo Ako sa zmenia vzťahy EÚ s partnermi a tretími krajinami?*

1 NOVÝ KONFRONTAČNÝ EURÓPSKY BEZPEČNOSTNÝ PORIADOK

V posledných rokoch sa, žiaľ, myšlienka európskeho bezpečnostného poriadku zvrhla z nádeje na „trvalý a spravodlivý mierový poriadok od Vancouveru po Vladivostok“ (Genscher, 2015) na čoraz antagonistickejší a konfliktnejší vývoj vzťahov medzi Západom a Ruskom pod vedením Vladimíra Putina. K zvýšeniu napätia došlo najmä po ruskej anexii Krymu (Meyers –

Barry, 2014) a ruských dezinformačných kampaniach vedených voči európskym (Legucka, 2020; Európska rada, 2023a) a ďalším krajinám (Klepper, 2022). K ďalšiemu zhoršeniu vzťahov došlo po vpáde ruských jednotiek na územie svojho východného suseda. Vojna na Ukrajine tak priniesla do Európy nový konfrontačný európsky bezpečnostný poriadok, ktorý sa s pokračovaním konfliktu prejavuje už nielen na Ukrajine a vo vzťahoch medzi štátmi EÚ a Severoatlantickej aliancie (ďalej len „NATO“ alebo „Aliancia“) s Ruskom, ale aj v širšom susedstve Únie (Antony, 2022).

Táto situácia má priame dôsledky pre európsku strategickú suverenitu. Po prvé, členské štáty EÚ musia znášať značné náklady na to, aby sa zbavili závislosti od Ruska najmä z hľadiska energetickej politiky a zároveň aby obmedzili Putinove územné a mocenské ambície. To má samozrejme výrazný negatívny vplyv a ponecháva menej disponibilných zdrojov pre ostatné oblasti politiky, ktoré priamo nesúvisia s touto výzvou (Európska rada, 2023b).

Po druhé, prezident Putin dal jasne najavo, že sa nezameriava len na Ukrajinu, ale aj na zásadnejšiu reorganizáciu európskej bezpečnosti, vrátane obnovenia ruského vplyvu (nadvlády) v „postsovietskom“ priestore. S tým veľmi úzko súvisí jeho cieľ vytlačiť USA z Európy aj z hľadiska bezpečnostnej politiky (Rumer, 2016). Na druhej strane konflikt na Ukrajine z pohľadu EÚ a európskych členských štátov NATO opäť podčiarkol dôležitosť bezpečnostných záväzkov a transatlantickej spolupráce s USA.

Po tretie, EÚ a NATO si budú musieť ujasniť, ako prispôbia svoje príslušné procesy rozširovania v podmienkach vyššie zmieneného nového konfrontačného bezpečnostného poriadku. Švédsko a Fínsko sa už rozhodli, oficiálne požiadali o vstup do NATO a Fínsko sa 4. apríla stalo 31. členskou krajinou Aliancie (NATO, 2023). Švédsko zatiaľ čaká na súhlas Turecka (TASR, 2023). Nič však nenasvedčuje tomu, že by aj ďalšie členské štáty EÚ, ako napríklad Írsko, Malta alebo Rakúsko, vážne prehodnocovali svoj štatút a tiež by chceli vstúpiť do NATO.

Keďže geostrategická konkurencia s Ruskom sa neustále zvyšuje, oveľa aktuálnejšia je otázka ako integrovať štáty východného susedstva EÚ do euroatlantických bezpečnostných štruktúr. Ukrajina, Moldavsko a Gruzínsko už požiadali o členstvo v EÚ (Európska komisia, 2023), avšak otázkou v konečnom dôsledku zostáva, ako ďaleko – aj z hľadiska strategickej suverenity – siahajú hranice euroatlantickej bezpečnosti a ako je možné túto bezpečnosť zaručiť najmä tým štátom, ktoré aktuálne nemajú žiadnu predvídateľnú perspektívu členstva v NATO (Emerson a kol., 2023).

2 NUTNOSŤ PREDEFINOVANIA CIEĽOV EURÓPSKEJ STRATEGICKEJ SUVERENITY

Aktuálne zásadné zmeny vo sfére bezpečnosti v Európe si nevyhnutne vyžadujú predefinovanie cieľov európskej strategickej suverenity, ktorá bola v posledných rokoch jedným z dôležitých bodov diskusie o európskej politike. Bolo tomu tak aj preto, že hoci „sebabpresadzovanie Európy“ – pojem, ktorý použil už bývalý nemecký spolkový kancelár Helmut Schmidt (2000) – bolo ústredným aspektom európskeho politického diskurzu prinajmenšom od založenia EÚ, otázka strategickej autonómie sa dostala do popredia až počas funkčného obdobia amerického prezidenta Donalda Trampa. Napriek vysokej miere európskej bezpečnostnej a obrannej závislosti od Spojených štátov, zástancom strategickej autonómie išlo predovšetkým o schopnosť Európy určovať svoje vlastné záujmy a priority autonómne, nezávisle od tretích strán. Týkalo sa to nielen USA, ale aj ďalších „veľmocí“ – najmä Číny a Ruska. Cieľ „väčšej autonómie voči USA“ však viedol k tomu, že mnohé štáty strednej a východnej Európy túto myšlienku odmietli. A aj keď podporujú posilňovanie európskych

vojenských kapacít, vo vzťahu k Rusku považovali bezpečnostné záruky USA za existenčné, a to už aj pred začiatkom ukrajinskej vojny (Lippert, 2019).

V dôsledku toho bola veľká časť diskusií o európskej strategickej autonómii a/alebo o európskej strategickej suverenite poháňaná skôr spormi o definície než tým, aké kroky sú potrebné na dosiahnutie týchto cieľov. Pri pohľade do budúcnosti je preto dôležité rozlišovať medzi konkrétnymi pojmami – schopnosťou konať, strategickou autonómiou a strategickou suverenitou – a ich rôznymi úrovňami ambícií.

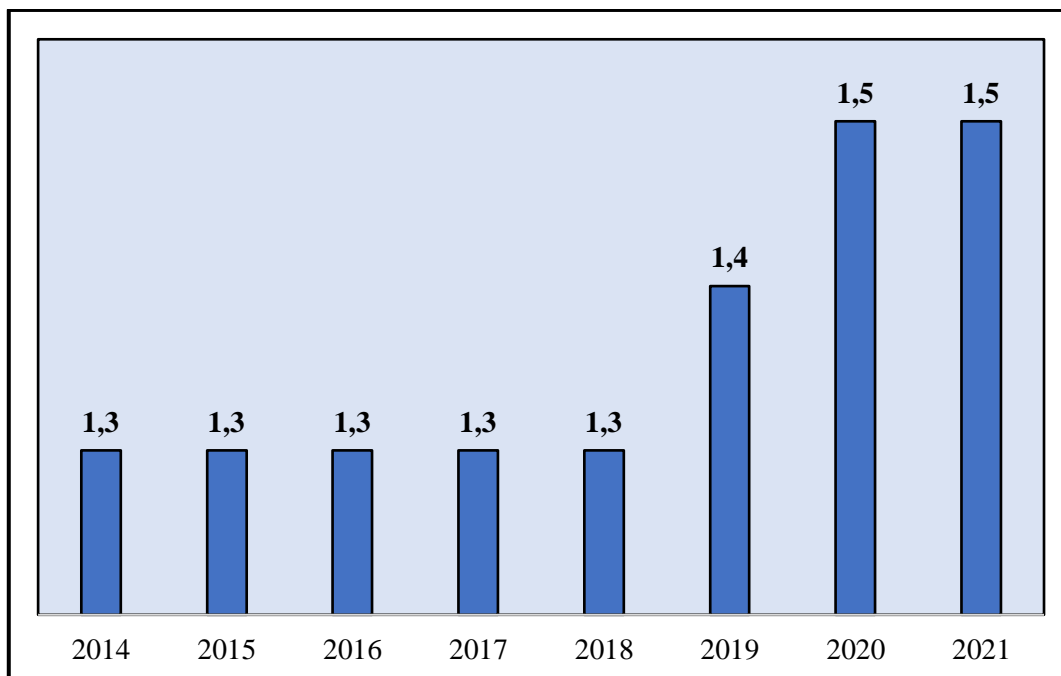
Schopnosť konať sa vzťahuje predovšetkým na politické a materiálne predpoklady spoločného európskeho postupu v zahraničnej, bezpečnostnej a obrannej politike. Schopnosť konať si vyžaduje, aby politické inštitúcie EÚ prijímali záväzné rozhodnutia čo najskôr. Vyžaduje si to aj primerané zdroje na vojenskú, ekonomickú, technologickú a/alebo politickú činnosť. Cieľ mať schopnosť konať však sám o sebe nehovorí nič o vhodných fórach, na ktorých by Európania mali konať spoločne (Wessel a kol., 2021).

Strategická autonómia presahuje schopnosť konať, pretože vo svojom jadre znamená schopnosť stanoviť si vlastné priority, robiť vlastné rozhodnutia a implementovať ich (Lippert, 2019). Autonómia voči USA a ich bezpečnostným záväzkom voči európskym členom Aliancie je preto obzvlášť kontroverzná.

Strategická suverenita je veľmi ambicióznym európskym projektom. Politický koncept európskej suverenity, ktorý prvýkrát uviedol do diskusie francúzsky prezident Emmanuel Macron (2017) vo svojom prejave na parížskej Sorbonne v roku 2017, zahŕňa spoločnú politickú autoritu. V demokratických štátoch, akými sú členské štáty EÚ, totiž môže byť takáto autorita odvodená len od ľudí. Ešte viac ako strategická autonómia si strategická suverenita vyžaduje politický konštrukt, ktorý – mimo národného štátu – môže ponúknuť iba EÚ. Aj keď má EÚ ďaleko od toho, aby bola suverénnym štátom, je to jedinečný nadnárodný politický subjekt, ktorý je schopný spoločne uplatňovať suverenitu v celej škále politik (Briancon, 2017).

Po vypuknutí konfliktu na Ukrajine nadobudla myšlienka strategickej suverenity nový význam. Má dokonca potenciál stať sa ústredným naratívom prehlbovania EÚ, zaistenie bezpečnosti a obrany je totiž jednou z hlavných úloh. Tak ako počas pandémie koronavírusu spôsobujúceho ochorenie Covid-19 občania očakávali, že Únia prevezme zodpovednosť za verejné zdravie (bez ohľadu na formálne kompetencie), zoči-voči ruskej invázii na Ukrajinu očakávajú, že EÚ sa postará o bezpečnosť a obranu svojich členských štátov a občanov.

Napriek tejto diskusii však EÚ urobila od inaugurácie Donalda Trumpa za prezidenta USA až po začiatok vojny Ruska proti Ukrajine zatiaľ len malý pokrok smerom k väčšej suverenite, a to z konkrétneho i praktického hľadiska. Po ruskej anexii Krymu v roku 2014 sa síce rozpočty na obranu v členských štátoch EÚ zvýšili, ale zostali hlboko pod 2 % HDP (graf 1). A hoci EÚ vytvorila inštitucionálne postupy vo forme Stálej štruktúrovanej spolupráce (Permanent Structured Cooperation – PESCO) (Európska únia, 2023) a Európskeho obranného fondu (European Defence Fund – EDF) (Európska únia, 2023), svoje vojenské spôsobilosti a schopnosť konať zatiaľ až tak výrazne neposilnila (EEAS, 2022).

Graf 1 Prehľad o výdavkoch na obranu v členských štátoch EÚ (v % HDP)
Zdroj: *European Defence Agency, 2023*

3 POSILNENIE POLITÍK PODPORUJÚCICH STRATEGICKÚ SUVERENITU

Dopady ruskej agresie vyvolávajú aj ďalšie otázky spojené s tým, aké priority by si mala európska úijná politika stanoviť do budúcnosti. Dosiachnutie cieľov strategickej suverenity totiž zahŕňa široké spektrum vzťahov, nielen vzťahov v oblasti zahraničnej, bezpečnostnej a obrannej politiky. Predovšetkým obranná politika v budúcnosti zaujme oveľa významnejšie postavenie ako v minulosti. Týkať sa to bude najmä rozvoja vojenských spôsobilostí, koordinácie vyčleňovania výdavkov na obranu, udržiavania jadrového odstrašovania a s tým spojeného posilňovania spolupráce so Spojenými štátmi.

Okrem toho by ambícia strategickej suverenity mala zahŕňať aj všetky ostatné oblasti politiky, v ktorých je nezávislá schopnosť konať zo strany EÚ dôležitá pre ochranu jej vlastných záujmov v nových geopolitických podmienkach. Okrem vojenskej oblasti existujú ďalšie tri oblasti, ktorých význam pre strategickú suverenitu sa od začiatku vypuknutia konfliktu na Ukrajine zvýšil.

Prvou je autonómna obchodná politika, t. j. oblasť, v ktorej už má Únia výlučné kompetencie a vzhľadom na jej ekonomickú váhu aj značné mocenské nástroje (Európsky parlament, 2019). V kontexte ukrajinskej vojny sa pozornosť sústreďuje na ekonomické sankcie proti Rusku (Rada Európskej únie, 2023), ktoré sú koordinované s partnermi, ale aj na rozšírenie obchodných vzťahov s tretími krajinami s cieľom znížiť závislosť od ruských zdrojov. Okrem toho je ochrana európskeho hospodárstva čoraz dôležitejšia pre zabezpečenie európskej hospodárskej suverenity (Blockmans, 2021).

Druhá oblasť sa týka medzinárodnej úlohy eura a finančnej suverenity. Spolu s USA a Spojeným kráľovstvom EÚ uvalila na Rusko a jeho centrálnu banku bezprecedentné finančné sankcie. Vzhľadom na centrálnu pozíciu dolára v globálnom finančnom systéme však majú najsilnejší dopad americké sankcie. Z dlhodobého hľadiska tak môže Únia zostať v tejto oblasti relevantným hráčom len vtedy, ak vznikne v EÚ silný finančný trh a posilní sa euro ako medzinárodná rezervná mena (Európska centrálna banka, 2023).

Tretiu oblasť predstavuje kritické zníženie závislosti Únie od dovozu energií a iných strategických surovín. V posledných rokoch sa ukázalo, aká zraniteľná je EÚ, keď aktéri ako USA a Čína súťažia o základné suroviny a/alebo keď sa členské štáty EÚ príliš spoliehajú na jednotlivé krajiny pri budovaní a udržiavaní dodávateľských reťazcov. Vzhľadom na súčasnú bezpečnostnú situáciu v Európe a pretrvávajúcu existenčnú výzvu, ktorú predstavuje zmena klímy, je na mieste otázka, ako možno z krátkodobého a strednodobého časového hľadiska nahradiť uhlie, ropu a plyn z Ruska diverzifikáciou a premenou na obnoviteľné zdroje energie. Ide o mimoriadne naliehavú výzvu, pri ktorej je dôležité vyhnúť sa novej závislosti od iných autoritárskych režimov (Európska komisia, 2022a).

Okrem týchto troch oblastí zostávajú dôležitými dimenziami európskej strategickej suverenity aj technológie a digitalizácia. Je to spôsobené tým, že technologická a digitálna suverenita je obzvlášť dôležitá najmä vo vzťahu k Číne a do určitej miery aj k USA. Konflikt však jasne ukázal do akej miery môžu dlhodobé závislosti obmedziť manévrovací priestor Európy, čo v najväčšej miere platí predovšetkým vo vzťahu k Číne (Chretien a kol., 2022). Technologická suverenita zahŕňa aj vesmírnu politiku, v ktorej európske krajiny dosiaľ záviseli najmä od ruských spôsobilostí, ako napríklad v prípade pozastavenej misie ESA ExoMars (Európska vesmírna agentúra, 2022).

4 INŠTITUCIONÁLNA SPÔSOBILOSŤ KONAŤ

Pokrok smerom k väčšej európskej strategickej suverenite závisí vo veľkej miere aj od inštitucionálneho rámca pre činnosť a inštitucionálnej spôsobilosti konať. Problematické zostávajú najmä zložité inštitucionálne euroatlantické bezpečnostné štruktúry. Členstvá v EÚ a NATO sa prekrývajú len čiastočne. Okrem toho vznikli početné minilaterálne a ad hoc koalície. A ďalším problémom, ktorý to všetko ešte zhoršil, je Brexit.

Pokiaľ ide o nevojenské aspekty strategickej suverenity, iba EÚ ponúka vhodný inštitucionálny rámec pre činnosť. Len Únia totiž spája formálne kompetencie, politický rámec a – aj keď je tu stále priestor na zlepšenie – demokratickú legitimitu prijímať a spájať ďalekosiahle rozhodnutia o sankciách, energetickej politike, obchodnej politike, vesmírnych programoch a pod. So svojím jednotným trhom a svojimi hospodárskymi programami má EÚ čo ponúknuť nielen Ukrajine, Moldavsku a Gruzínsku, ale aj štátom západného Balkánu, ktoré ešte nie sú členmi EÚ (Rittberger, 2023).

Ak chce byť Únia suverénnym aktérom na globálnej scéne, musí preskúmať ako môže efektívne integrovať rôzne prvky strategickej suverenity a posilniť svoje rozhodovacie procesy. V dohľadnej budúcnosti však Únia a jej členské štáty nebudú schopné zabezpečiť ani vlastný jadrový dáždnik ako USA, ani dôveryhodný konvenčný obranný záväzok založený na článku 42 ods. 7 Zmluvy o EÚ. Ešte dôležitejšie je, že minulé diskusie o strategickej autonómii a suverenite ukázali, že stávanie EÚ a NATO proti sebe bráni akémukoľvek pokroku a otvára rozpory medzi niektorými štátmi (Beaucillon, 2023).

V krátkodobom aj strednodobom horizonte je preto jasné, že kolektívnu obranu svojich členských štátov bude musieť realizovať NATO a že vojenskú integráciu je potrebné čo najužšie koordinovať s transatlantickými partnermi. Tu môže EÚ výrazne prispieť koordináciou zvyšovania výdavkov na obranu svojich členských štátov, posilňovaním európskej obrannej priemyselnej základne a riešením rozvoja vlastných integrovaných spôsobilostí, ktoré budú v prípade potreby k dispozícii aj Aliancii. Obranná kapacita EÚ v rámci NATO znamená, že Aliancia musí byť stále schopná spoľahlivo chrániť svojich členov o päť alebo desať rokov, aj keby dovtedy USA obmedzili svoje politické záväzky a vojenské príspevky v Európe (Európska komisia, 2022b).

5 PREHODNOTENIE VZŤAHOV S PARTNERMI A TRETÍMI KRAJINAMI V KONTEXTE STRATEGICKEJ SUVERENITY

Strategická suverenita si vyžaduje nielen spoluprácu s partnermi, ktorí v zásade zdieľajú hodnoty a ciele EÚ, ale aj s tými tretími krajinami, kde to tak nie je. Vyrovnanie sa s Ruskom, ako aj s politickými, ekonomickými a bezpečnostno-obrannými dôsledkami ukrajinskej vojny bude v dohľadnej budúcnosti stredobodom – možno aj ťažiskom – európskej zahraničnej, bezpečnostnej a obrannej politiky. Pre EÚ to znamená, že sa zmenia aj vzorce interakcie a závislosti od sveta mimo Únie. Európania v EÚ aj NATO tak budú musieť prehodnotiť svoje partnerstvá (Abrams, 2023).

Kľúčovou výzvou pre strategickú suverenitu bude zapojenie Spojeného kráľovstva, ktoré neopustilo EÚ bezproblémovo. Johnsonova vláda totiž vyjedнала skôr tvrdý Brexit s čo najväčším stupňom oddelenia od Únie (Millikan – John, 2019), čo vylučuje užšiu spoluprácu v zahraničnej, bezpečnostnej a obrannej politike. Vojna na Ukrajine ale na druhej strane potvrdila, že Spojené kráľovstvo je naďalej nevyhnutné pre zaisťovanie celoeurópskej bezpečnosti. Má najväčší obranný rozpočet v Európe a spolu s Francúzskom je európskym štátom s najväčšími nasaditeľnými ozbrojenými silami a nezávislou schopnosťou jadrového odstrašovania (Granholm – Rydquist, 2018).

Spojené kráľovstvo podporovalo Ukrajinu dodávkami zbraní a vojenským výcvikom ešte pred začiatkom vojny a zohráva tiež dôležitú úlohu pri presadzovaní západných finančných sankcií voči Rusku. Navyše, pre mnohých partnerov zo strednej a východnej Európy je Spojené kráľovstvo dôveryhodnejším bezpečnostným partnerom ako Francúzsko alebo Nemecko (Parrett, 2022). Londýn a Brusel by preto v záujme zvýšenia úrovne bezpečnosti mali hodiť za hlavu svoje spory týkajúce sa Brexitu a vytvoriť nové bezpečnostné partnerstvo. Spojené kráľovstvo by tak – ako preferovaný partner – v prípade záujmu mohlo mať možnosť participovať na obranných programoch a iniciatívach EÚ, napríklad na projektoch v rámci PESCO (Wright, 2021).

V dôsledku vážnych bezpečnostných a obranných dôsledkov prebiehajúcej vojny, ako aj predvídateľnej „sekuritizácie“ mnohých nevojenských oblastí politiky bude totiž závislosť Únie od USA v najbližších piatich až desiatich rokoch určite rásť. Týka sa to napríklad energetiky. Navyše, výzva, ktorú predstavuje Čína a jej politická a vojenská angažovanosť v Ázii, zostane dlhodobou stredobodom zahraničnej a bezpečnostnej politiky USA. Preto aj Washington má veľký záujem na tom, aby sa Európania dokázali v čo najväčšej miere postarať o svoju vlastnú bezpečnosť (Lieven, 2023).

Ukrajinská vojna bude mať vplyv aj na vzťahy EÚ s Čínou. V minulosti Únia odolala americkým výzvam, aby považovala Čínu predovšetkým za systémového rivala a aby sa jasne postavila na stranu USA v súperení s Pekingom. Namiesto toho EÚ zaujímala diferencovaný pohľad, ktorý v závislosti od konkrétneho problému vidí Čínu ako partnera pre spoluprácu, konkurenta alebo systémového rivala. Dnes je pre Európu otázkou, či sa bude musieť z Číny stiahnuť aj ekonomicky, ak sa partnerstvo medzi Ruskom a Čínou ešte viac prehĺbi, ako mnohí očakávajú. Zároveň sa ale zvyšuje význam Číny pre Európu, pretože západné sankcie pravdepodobne nebudú z dlhodobého hľadiska účinné, ak sa Čína rozhodne ich systematicky obchádzať. Čína by sa tak mohla stať na jednej strane ešte väčším nákupcom ruského plynu, ropy a iných surovín a na druhej strane aj väčším dodávateľom zariadení a spotrebného tovaru.

Rusko ako jeden z najväčších vývozcov ropy, plynu, pšenice a zbraní naďalej uplatňuje svoj politický a ekonomický vplyv v mnohých krajinách sveta. Ruská agresívna vojna preto s najväčšou pravdepodobnosťou nerozdelí medzinárodné spoločenstvo. A hoci veľká väčšina členských štátov Organizácie Spojených národov (141) odsúdila ruský útok na Ukrajinu na

Valnom zhromaždení začiatkom marca 2022 (OSN, 2022), vôbec to ešte neznamená, že medzinárodné spoločenstvo je jednotné. Napokon, 35 štátov sa hlasovania zdržalo vrátane Indie a Južnej Afriky ako medzinárodných ťažkých váh a vážených partnerov EÚ (White – Holtz, 2022).

V tejto súvislosti je potrebné si uvedomiť aj tú skutočnosť, že v snahe o väčšiu nezávislosť od ruských zdrojov energie sa Európa – aspoň z krátkodobého a strednodobého hľadiska – stane viac závislou od iných aktérov, ktorí zdieľajú európske hodnoty len vo veľmi obmedzenej miere. Za potenciálnych dodávateľov energií, ktorí by mohli nahradiť ruský plyn, sa okrem USA a Nórska považujú hlavne Alžírsko, Azerbajdžan, Katar a Egypt. Diverzifikácia v prístupe k alternatívnym zdrojom energie si preto od Európy vyžaduje kompromisy v zmysle „realpolitiky“, ktorá občas odsúva dôležitosť ľudských práv a demokracie na druhú koľaj (Basso – Makszimov, 2022).

ZÁVER

Otázky európskej strategickkej suverenity sa s návratom vojenského konfliktu do Európy stali opäť naliehavými. EÚ by sa preto mala zamerať na zaistenie bezpečnosti a obrany svojich občanov so všetkým, čo k tomu patrí. Únia ako jedinečná nadnárodná organizácia predstavuje politický rámec pre činnosť, v ktorej by mohla strategická suverenita fungovať v plnom rozsahu, napríklad v oblastiach ako obchodná politika a sankcie, energetická bezpečnosť a zníženie závislosti od strategických zdrojov, digitalizácia a technológie a tiež hospodárska a finančná politika. Práve tu môže a mala by EÚ využiť všetky svoje silné stránky.

Pokiaľ ide o európsku strategickú suverenitu v oblasti bezpečnosti a obrany, je veľmi pravdepodobné, že štáty EÚ a NATO v nasledujúcich rokoch výrazne zvýšia svoje individuálne a kolektívne obranné úsilie. Bude však trvať roky, kým sa prostriedky – ako napríklad ohlásená a schválená investícia 100 miliárd eur do nemeckých ozbrojených síl na ďalšie roky (Hansen, 2022; Rogers, 2022), ktorú vo februári oznámil kancelár Olaf Scholz – skutočne premietnu do výrazne vyššej úrovne vojenských spôsobilostí. Okrem toho sa ešte len uvidí, do akej miery nová bezpečnostná situácia zvýši aj potrebnú politickú vôľu a súdržnosť v rámci Únie na spoločné budovanie vojenských spôsobilostí a kapacít a ich nasadenie v prípade krízy alebo vojny. Zo strednodobého hľadiska preto zostanú USA a NATO absolútne nevyhnutné pre bezpečnosť a obranu EÚ a jej členských štátov.

Strategickú suverenitu ako celok možno teda dnes chápať len v euroatlantickom zmysle – s cieľom postupne posilňovať európske obranné spôsobilosti a kapacity v rámci Aliancie. Vzhľadom na neistotu ohľadom dlhodobého smerovania americkej politiky však musí Únia tento cieľ presadzovať ešte dôslednejšie a dôraznejšie. Nestací len dolad'ovať PESCO projekty. Európska úijná politika a politici skôr potrebujú svoj vlastný „Zeitenwende“ (bod zlomu) (Mehrer, 2022), v rámci ktorého sa vynaloží maximálne úsilie na orientáciu politik EÚ na spoločnú strategickú suverenitu. To sa môže stať zjednocujúcim príbehom európskej integrácie, ktorý spája aj záujmy rôznych jej členských štátov. Mnohé naznačujú aj závery z Konferencie o budúcnosti Európy, podľa ktorých občania EÚ vnímajú motív bezpečnosti a sebaapresadzovania ako pilier pre EÚ v 21. storočí (Európska komisia, 2022c).

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

ABRAMS, E. 2023. Implications of the Russia-Ukraine War. In *Council on Foreign Relations*, 2023. [online] [cit. 2023-08-14] Dostupné na internete: <<https://www.cfr.org/blog/implications-russia-ukraine-war>>.

- ANTONY, I. 2022. A new security order in Europe. In *Globsec*, 2022. [online] [cit. 2023-08-12] Dostupné na internete: <<https://www.globsec.org/what-we-do/press-releases/new-security-order-europe>>.
- BASSO, D. - Makszimov, V. 2022. EU looks to autocracies in search for energy. In *Euractive*, 2022. [online] [cit. 2023-08-14] Dostupné na internete: <https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/eu-looks-to-autocracies-in-search-for-energy/>.
- BEAUCILLON, C. 2023. Strategic Autonomy: A New Identity for the EU as a Global Actor. In *European Papers*, 2023. [online] [cit. 2023-08-14] Dostupné na internete: <<https://www.europeanpapers.eu/en/europeanforum/strategic-autonomy-new-identity-eu-global-actor>>.
- BLOCKMANS, S. 2021. The EU's New Trade Policy An Autonomous Assertion of Strategic Objectives. In *Friedrich-Ebert-Stiftung*, 2021. [online] [cit. 2023-08-14] Dostupné na internete: <<https://library.fes.de/pdf-files/bueros/singapur/18296.pdf>>.
- BRIANCON, P. 2017. 5 takeaways from Macron's big speech on Europe's future. In *Politico*, 2017. [online] [cit. 2023-08-13] Dostupné na internete: <<https://www.politico.eu/article/5-takeaways-from-macrons-big-speech-on-europes-future/>>.
- DUPRÉ, B. 2022. European sovereignty, strategic autonomy, Europe as a power: what reality for the European Union and for what future? In *European Issues*, 2022. [online] [cit. 2023-08-11] Dostupné na internete: <<https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/0620-european-sovereignty-strategic-autonomy-europe-as-a-power-what-reality-for-the-european-union>>.
- ECB. 2023. The international role of the euro. In *European Central Bank*, 2023. [online] [cit. 2023-08-14] Dostupné na internete: <<https://www.ecb.europa.eu/pub/ire/html/ecb.ire202306~d334007ede.en.html>>.
- EDA. 2023. Defence Data 2020-2021. In *European Defence Agency*, 2023. [online] [cit. 2023-08-13] Dostupné na internete: <<https://eda.europa.eu/publications-and-data/defence-data>>.
- EEAS. 2022. We need to increase European defence capabilities, working better together. In *European Union External Action*, 2022. [online] [cit. 2023-08-13] Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/we-need-increase-european-defence-capabilities-working-better-together_en>.
- EMERSON, M. a kol. 2023. The EU accession prospects of Ukraine, Moldova and Georgia. In *Centre for European Policy Studies*, 2023. [online] [cit. 2023-08-12] Dostupné na internete: <<https://www.ceps.eu/ceps-publications/eu-accession-prospects-of-ukraine-moldova-and-georgia/>>.
- ESA. 2022. N° 9–2022: ExoMars suspended. In *European Space Agency*, 2022. [online] [cit. 2023-08-14] Dostupné na internete: <https://www.esa.int/Newsroom/Press_Releases/ExoMars_suspended>.
- Európska komisia. 2022a. REPowerEU: A plan to rapidly reduce dependence on Russian fossil fuels and fast forward the green transition. In *European Commission*, 2022. [online] [cit. 2023-08-14] Dostupné na internete: <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/news/repowereu-plan-rapidly-reduce-dependence-russian-fossil-fuels-and-fast-forward-green-transition-2022-05-18_en/>.
- Európska komisia. 2022b. EU steps up action to strengthen EU defence capabilities, industrial and technological base. In *European Commission*, 2022. [online] [cit. 2023-08-14] Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_3143>.

- Európska komisia. 2022c. Conference on the Future of Europe. In *European Commission*, 2022. [online] [cit. 2023-08-14] Dostupné na internete: <https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/conference-future-europe_en>.
- Európska komisia. 2023. European Commission publishes analytical reports on Ukraine, Moldova, and Georgia's alignment with the EU acquis. In *European Commission*, 2023. [online] [cit. 2023-08-12] Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_123>.
- Európska rada. 2023a. Information manipulation in Russia's war of aggression against Ukraine. In *European Council*, 2023. [online] [cit. 2023-08-12] Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/07/28/information-manipulation-in-russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-eu-lists-seven-individuals-and-five-entities/>>.
- Európska rada. 2023b. EU response to Russia's invasion of Ukraine. In *European Council*, 2023. [online] [cit. 2023-08-12] Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-response-ukraine-invasion/>>.
- Európska únia. 2022. European Defence Fund (EDF). In *European Union*, 2022. [online] [cit. 2023-08-13] Dostupné na internete: <https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/european-defence-fund-edf_en>.
- Európska únia. 2023. Permanent Structured Cooperation (PESCO). In *European Union*, 2022. [online] [cit. 2023-08-13] Dostupné na internete: <<https://www.pesco.europa.eu>>.
- Európsky parlament. 2019. EU trade policy. In *European Parliament*, 2019. [online] [cit. 2023-08-14] Dostupné na internete: <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2019/642229/EPRS_IDA\(2019\)642229_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2019/642229/EPRS_IDA(2019)642229_EN.pdf)>.
- GENSCHER, H.-D. 2015. Opening Speech Hans-Dietrich Genscher. In *M100 Sanssouci Colloquium*, 2015. [online] [cit. 2023-08-12] Dostupné na internete: <<https://www.m100.potsdam.org/en/opening-speech-hans-dietrich-genscher/>>.
- GRANHOLM, N. – RYDQVIST, J. 2018. Nuclear weapons in Europe: British and French deterrence forces. In *FOI*, 2018. [online] [cit. 2023-08-14] Dostupné na internete: <<https://www.foi.se/rest-api/report/FOI-R--4587-SE>>.
- HANSEN, H. 2022. German lawmakers approve 100 billion euro military revamp. In *Reuters*, 2022. [online] [cit. 2023-08-14] Dostupné na internete: <<https://www.reuters.com/world/europe/german-lawmakers-approve-100-bln-euro-military-revamp-2022-06-03/>>.
- CHRETIÉN, J. a kol. 2022. European technological sovereignty. In *HAL Open Science*, 2022. [online] [cit. 2023-08-14] Dostupné na internete: <https://hal.science/hal-03574500v1/file/RenaissanceNumerique_TechnologicalSovereignty_Note.pdf>.
- KLEPPER, D. 2022. Russian disinformation spreading in new ways despite bans. In *AP News*, 2022. [online] [cit. 2023-08-12] Dostupné na internete: <<https://apnews.com/article/russia-ukraine-misinformation-european-union-government-and-politics-e5a1330e834fde428aab599b5c423530>>.
- LEGUCA, A. 2020. Russia's Long-Term Campaign of Disinformation in Europe. In *Carnegie Europe*, 2020. [online] [cit. 2023-08-12] Dostupné na internete: <<https://carnegieeurope.eu/strategieurope/81322>>.

- LIEVEN, A. 2023. The Future of European Security. In *Quincy Institute for Responsible Statecraft*, 2023. [online] [cit. 2023-08-14] Dostupné na internete: <<https://quincyst.org/report/the-future-of-european-security/>>.
- LIPPERT, B. 2019. European Strategic Autonomy - Actors, Issues, Conflicts of Interests. In *Stiftung Wissenschaft und Politik*, 2019. [online] [cit. 2023-08-12] Dostupné na internete: <https://www.swp-berlin.org/publications/products/research_papers/2019RP04_lpt_orz_prt_web.pdf>.
- MACRON, E. 2017. 2017. Sorbonne speech of Emmanuel Macron. In *Ouest France*, 2017. [online] [cit. 2023-08-13] Dostupné na internete: <<https://international.blogs.ouest-france.fr/archive/2017/09/29/macron-sorbonne-verbatim-europe-18583.html>>.
- MEHRER, A. 2022. Turn of phrase: Germany's Zeitenwende. In *European Council on Foreign Relations*, 2022. [online] [cit. 2023-08-14] Dostupné na internete: <<https://ecfr.eu/article/turn-of-phrase-germanys-zeitenwende/>>.
- MEYERS, S. L. – BARRY, E. 2014. Putin Reclaims Crimea for Russia and Bitterly Denounces the West. In *The New York Times*, 2014. [online] [cit. 2023-08-12] Dostupné na internete: <<https://www.nytimes.com/2014/03/19/world/europe/ukraine.html>>.
- MILLIKAN, D. – JOHN, M. 2019. UK heading for 'fairly hard' Brexit if Johnson deal passes. In *Reuters*, 2019. [online] [cit. 2023-08-14] Dostupné na internete: <<https://www.reuters.com/article/uk-britain-eu-economy/uk-heading-for-fairly-hard-brexit-if-johnson-deal-passes-idUSKBN1WW2F8>>.
- NATO. 2023. Finland joins NATO as 31st Ally. In *North Atlantic Treaty Organisation*, 2023. [online] [cit. 2023-08-12] Dostupné na internete: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_213448.htm>.
- OSN. 2022. General Assembly resolution demands end to Russian offensive in Ukraine. In *United Nations*, 2022. [online] [cit. 2023-08-14] Dostupné na internete: <<https://news.un.org/en/story/2022/03/1113152>>.
- PARRETT, M. 2022. Foreign and security policy: the consequences of bilateralisation for EU-UK relations. In *UK in a Changing World*, 2022. [online] [cit. 2023-08-14] Dostupné na internete: <<https://ukandeu.ac.uk/foreign-and-security-policy-bilateralisation-uk-eu/>>.
- Rada Európskej únie. 2023. EU restrictive measures against Russia over Ukraine (since 2014). In *Council of the European Union*, 2023. [online] [cit. 2023-08-14] Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/>>.
- ROGERS, I. 2022. Germany to Create Special €100 Billion Armed Forces Fund. In *Bloomberg*, 2022. [online] [cit. 2023-08-14] Dostupné na internete: <<https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-02-27/scholz-says-germany-to-create-special-eu100b-armed-forces-fund#xj4y7vzkg>>.
- RUMER, E. 2016. Russia and the Security of Europe. In *Carnegie Europe*, 2016. [online] [cit. 2023-08-12] Dostupné na internete: <https://carnegieendowment.org/files/CP_276_Rumer_Russia_Final.pdf>.
- SCHMIDT, H. 2000. *Die Selbstbehauptung Europas : Perspektiven für das 21. Jahrhundert*. Stuttgart : Deutsche Verlags-Anstalt, 2000. 256 s. ISBN 978-34-2105-357-2.
- TASR. 2023. Erdogan súhlasí so vstupom Švédska do NATO. Žiadosť pošle čo najskôr do parlamentu, uviedol Stoltenberg. In *Pravda*, 2023. [online] [cit. 2023-08-12] Dostupné na

internete: <<https://spravy.pravda.sk/svet/clanok/674119-prijmite-turecko-do-eu-my-otvorime-cestu-svedsku-do-nato-uviedol-erdogan-pred-summitom/>>.

WESSEL, R. A. a kol. 2021. The future of EU Foreign, Security and Defence Policy. In *European Law Journal*, 2021. [online] [cit. 2023-08-13] Dostupné na internete: <<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/eulj.12405>>.

WHITE, A. – HOLTZ, L. 2022. Figure of the week: African countries' votes on the UN resolution condemning Russia's invasion of Ukraine. In *Brookings*, 2022. [online] [cit. 2023-08-14] Dostupné na internete: <<https://www.brookings.edu/articles/figure-of-the-week-african-countries-votes-on-the-un-resolution-condemning-russias-invasion-of-ukraine/>>.

WRIGHT, G. 2021. UK–EU future relationship: defence and security co-operation. In *Institute for Government*, 2021. [online] [cit. 2023-08-14] Dostupné na internete: <<https://www.instituteforgovernment.org.uk/article/explainer/uk-eu-future-relationship-defence-and-security-co-operation>>.

plk. gšt. v. z. doc. Ing. Radoslav IVANČÍK, PhD. et PhD., MBA, MSc.
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Sklabinská 1, 935 17 Bratislava
radoslav.ivancik@akademiapz.sk